

TÜRKÇE EĞİTİMİNDE METİN DIŞI OKUMA VE SÖZ VARLIĞININ GELİŞTİRİLMESİ: KUVAYİ MİLLİYE DESTANI'NIN KULLANIMI ÖRNEĞİ

NON-TEXTUAL READING AND DEVELOPMENT OF VOCABULARY IN TURKISH EDUCATION: THE SAMPLE OF USING THE EPIC OF TURKISH REVOLUTIONARIES

Özlem KAVALCI GÖKTEPE*

ÖZET: Türkçe eğitimi için 2005 yılı önemli bir değişim ve dönüşüm yılıdır. Tematik ve yapılandırıcı bir yaklaşım, öğrencilerin eğitimini okul sınırlarıyla sınırlandırmayı kaldırmış, onların yaşantılarından yola çıkarak yeni öğrenmeleri içselleştirmelerini hedeflemiştir. Bu yüzden ders kitaplarındaki metinlerin seçimi kadar bunları destekleyecek ek okumaların, ders dışı etkinliklerin ve faaliyetlerin önemi artmıştır. Bu yüzden metin dışı (ders kitaplarındaki metinlerin) okumalara imkân veren eserlerin tespit edilmesi ve dil eğitiminin yapıldığı temalarla ilişkilendirilmesi Türkçe eğitimine büyük bir katkı sağlayacaktır. Bu çalışmada Kurtuluş Savaşı'nı edebi bir dille ve tarihi gerçeklere uygun olarak anlatan Kuvayi Milliye Destanı'nın metin dışı okumalarda kullanıp kullanılmayacağı araştırılmıştır. Bunun için iki ayrı önemli değişken merceğe altına alınmıştır: Birincisi Kuvayi Milliye Destanı'nın söz varlığı, ikincisi ise Kuvayi Milliye Destanı'nın tema ve alt temalara uygunluğu. Söz varlığına ait veriler, belge tarama yöntemiyle Baskın 2015a ve Baskın 2015b çalışmalarına benzer biçimde toplanmıştır. Kuvayi Milliye Destanı'nın tema ve alt temalara uygunluğu için de temalar listelenmiş, destanın içeriğinin hangisine uygun olduğu işaretlenmiştir. İnceleme neticesinde Kuvayi Milliye Destanı'nın temel söz varlığı (isimler ve isim soylular), terimler ve fiiller bakımından zengin bir içeriğe sahip olduğu, ortaokul öğrencilerinin söz varlığını desteklediği, ortaokuldaki 14 temanın 12'sine uygun olduğu, okunması kolay bir eser olduğu için de rahatlıkla metin dışı okumalarda kullanılabilmesi görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Metin Dışı Okuma, Söz Varlığı, Kuvayi Milliye Destanı.

ABSTRACT: The year 2005 is an important change and transformation year for Turkish education. A thematic and constructive approach has derestricted the limitations of the education of students by the school borders and aimed to interiorize their new knowledge by based on their experiences. Therefore, apart from the eliciting the texts in the textbooks, the importance of extracurricular activities and extra readings to support them have increased. Consequently, detecting the works to give opportunity to non-textual readings (of the texts in the textbooks) and correlating them with the themes of language teaching will make a great contribution to Turkish education. The study investigates whether the epic of Turkish Revolutionaries telling the Turkish War of Independence with a literary language appropriate to historical realities might be used in non-textual readings or not. To do this, two different and important variables have been examined: the first one is the vocabulary of the epic of Turkish Revolutionaries and the second is the theme of the epic of Turkish revolutionaries and its suitability to the sub themes. Data of vocabulary have been collected in a similar way to Dominant 2015a and Dominant 2015b studies with the scanning method. Themes have been listed for the suitability of the epic of Turkish Revolutionaries to the theme and subthemes and the suitable ones have been marked. As a result of the investigation, it has been seen that the epic of Turkish Revolutionaries is rich in content in terms of basic vocabulary (nouns and noun-derived), terms and verbs, it supports the vocabulary of secondary school students, 14 themes in secondary school are appropriate to 12 and it can be used in non-textual readings conveniently since it is easy to read.

Keywords: Non-Textual Readings, Vocabulary, The Epic Of Turkish Revolutionaries

* Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni, İlduş Hatun Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, ozlemhoca19@gmail.com

1.GİRİŞ

2005 yılında hazırlanan Türkçe dersi programı, dil eğitimi açısından önemli bir adımdır. Bu programda öğrencilerin aktif söz varlığının geliştirilmesi ve bunu kullanmalarına yönelik kazanımlar önemli bir yer tutmuştur. Bunun için dil eğitimi, belirli kavram alanları (tema) göz önünde bulundurularak doğal birer bağlam olan metinler aracılığıyla ve öğrenciyi aktif kılan etkinliklerle gerçekleştirilmesi planlanmıştır.

Türkçe Dersi Öğretim Programında söz varlığına özel bir önem atfedilmesinden sonra bu alana dayalı çalışmaların sayısında önemli miktarda bir artış yaşanmıştır. Ancak ne yazık ki bu çalışmaların çok büyük bir kısmı, eğitim amaçlı değildir. Daha çok dil araştırmaları içindir veya eğitimde kullanılan metinlerin söz varlığını ortaya çıkarmaya yöneliktir. Oysa söz varlığı araştırmalarından beklenen, eğitimde kullanılacak metinlerin doğru seçimini sağlayacak bulgulara erişmek ve ders kitapları aracılığıyla öğretilen kelimelerin pekişmesini sağlayacak, öğrencilere okuma zevk ve alışkanlığı kazandıracak eserleri tespit etmektir. Çünkü 2015 yılında yayımlanan 1-8. Sınıflar Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda "okuma ve yazma kazanımları metin içi, metin dışı ve metinler arası okuma yoluyla anlam oluşturmayı sağlayacak şekilde yapılandırılmıştır" (Kurul, 2015: 4). İlk ve ortaokullarda okuma ve kelime çalışmalarında "birinci sınıflarda metin içi anlam kurmaya ağırlık verilirken, metin dışı ve metinler arası anlam kurma da bunu takip etmelidir. Sınıf düzeyleri yükseldikçe metin içi anlam kurma etkinlikleri azaltılırken metin dışı ve metinler arası anlam kurma etkinlikleri artırılmalıdır" (Akyol, 2003: 51). Okuma ve söz varlığı araştırmaları bu yapılandırmayı destekleyici nitelikte olmalıdır. Her sınıf düzeyine uygun alternatif okumalar yapmayı sağlayacak, düzeyleri belirlenmiş metinler ve öğrencilerin öğrenmesi gereken hedef kelimeler listesi ortaya çıkarmalıdır.

Türkçe ders kitaplarının sınırlı/sınırlandırılmış metinler içermesinden dolayı hedef kazanımları ve dolayısıyla kelime bilgisini kazandırmada çoğu zaman yetersiz kalmaktadır. Bu metinleri metin dışı okuma, anlama çalışmalarıyla desteklemek gerekir. Metin dışı okuma, "metindeki bir kavram, düşünce, resim, vb. okuyucuyu ön yaşantıları ile ilişki kurmaya" veya "metinde anlaşılmayan bir kavramı, kelimeyi, vb. dışardan yardım alarak (bir sözlükten, bir yetişkinden, vb.) çözmeye" yarayan metinleri okumak demektir. Metin dışı okumada "merkezde belirli bir kaynak vardır. Okuyucu dışardan bilgi, düşünce, tecrübe getirerek merkezdeki kaynağı (düşünceyi) zenginleştirmeye çalışır. Merkezdeki kaynaktan hareket ederek de ön bilgisini etkin bir şekilde kullanmaya çalışır" (Akyol, 2003: 50). Eğitim-öğretim faaliyetlerinde merkezdeki kaynak, ders kitaplarıdır, dolayısıyla ders kitaplarında yer alan metinlerdir. Bu metinlerde yer alan hedef kelimelerin öğretimi metin dışından getirilecek ek kaynaklarla ve okumalarla desteklenmelidir. Araştırmacılardan beklenen de budur. Onlar, ders kitaplarındaki tema ve alt temalara uygun okumalar yapmaya uygun, öğrencilerin okuma alışkanlık ve zevkini elde edeceği, hedef söz varlığına katkı sağlayacak metinleri bulma ve bunları dil eğitimi ile ilişkilendirmedi.

Bu çalışmada Nazım Hikmet'in Kuvayi Milliye Destanı'nın söz varlığı incelenmiş ve ortaokul seviyesindeki öğrencilerin metin dışı okuma yapmalarına imkan verip vermediği, onların aktif söz varlıklarının geliştirilmesinde kullanılıp kullanılmayacağı araştırılmıştır.

Nazım Hikmet'in Kuvayi Milliye Destanı, şairin 1939'da yazmaya başladığı ve 1941'de bitirdiği manzum bir eserdir. Kuvayi Milliye Destanı, "işgal edilen tüm ülkelere ve ezilen halklara örnek olan ulusal Kurtuluş Savaşımızın anlatıldığı, edebi değeri en yüksek ve önemli

eserlerden biridir. Bu benzersiz varoluş mücadelesi tarihsel karakterlerden öte kadınların, çocukların, köylülerin yani Anadolu insanının "kahramanlıkları", yaşanmış öykülerden yola çıkılarak¹ anlatılmıştır. Destanın sonunda, "939 İstanbul Tevkifhanesi, 940 Çankırı Hapishanesi, 941 Bursa Hapishanesi" dizeleri bulunmaktadır. Bu dizeler, eserin yazıldığı ortamı göstermektedir. Nazım Hikmet, Kuvayi Milliye Destanı'nı üç yılda ve üç ayrı hapishanede yazmıştır. Kısa sayılabilecek bir destanın bu kadar uzun bir sürede yazılmış olmasının nedeni, Kurtuluş Savaşı'nda çok fazla dillendirilmemiş olay veya durumların araştırılması ve gerçek belgelere dayanılarak anlatılmış olmasıdır. Nazım Hikmet'in yararlandığı en önemli tarihi belge Mustafa Kemal'in Nutuk'udur. Kaynaklar, "Nazım Hikmet'in İstanbul Tevkifhanesi'nde yatarken kendisini ziyarete gelen dostlarından Gazi Mustafa Kemal'in Nutuk'unu istediğini, kitap geldiğinde heyecanla okuyarak çalışmaya başladığını" (Hikmet, 1978: 261) aktarmıştır. İkinci babın başında yer alan "Bu ikinci bapta vesikalar Nutuk'un Devlet Basımevi İstanbul 1938 basımının 46, 47, 49, 64, 65, 68, 69, 70,75, 76, 77, 78, 79'uncu sayfalarından alınmıştır." ifadesi ile beşinci babın başında yer alan "Bu hamiyetli ve cesur, Manastırlı Hamdi Efendi olmasaydı, İstanbul felâketinden kim bilir haber almak için ne kadar intizarlar içinde kalacaktık, İstanbul'da bulunan nazır, mebus, kumandan, teşkilâtımız mensupları içinden bir zat çıkıp vaktiyle bize haber vermeği düşünmemiş olduğu anlaşılıyor. Demek ki cümlesini heyecan ve helecan kaplamıştı. Bir ucu Ankara'da bulunan telin İstanbul'da bulunan ucuna yaşanamayacak kadar şaşkın bir hale gelmiş olduklarına bilmem ki hükmetmek caiz olur mu? (Nutuk, s. 295, Devlet Basımevi, İstanbul 1938)" alıntısı bu durumu desteklemektedir.

Kuvayi Milliye Destanı, ilk yayımlandığında "Kurtuluş Savaşı Destanı" adı ile okuyucuyla buluşmuştur. Ancak içinde daha çok bilinmeyenlerin, kenarda köşede kalmış insanların, Anadolu'da kendi savaşını yürütmüş bir halkın anlatıldığı için eserin adı Kuvayi Milliye Destanı olarak değiştirilmiştir. Kuvayi Milliye Destanı, eskilerin tabiriyle dibace denebilecek bir bölümle başlamaktadır. Şair, bu bölüme "Hikâye-i Destan" adını vermiştir. O, burada, genelden özele bir anlatımla önce dünyayı, sonra Türkiye'yi tasviri etmiştir. Sonra şu dizelerle eserin içeriği hakkında ön bilgi verilmiştir:

"Memleketim

sen dünyanın en güzel,

en haklı kavgalarından birini yapanısın.

Ve ben o kavgayı

ve ben seni sevenim".

Eserin tümünde şair, çok sevdiği memleketinin "o müthiş kavgasını yapan insanlarına dair" anlatılara yer vermiştir. Bu anlatılar bir başlangıç kısmı ve sekiz bölümden (bab) oluşmaktadır. Başlangıçta, Kurtuluş mücadelesini veren halkın genel durumunu anlatmıştır.

" Onlar

ki toprakta karınca,

suda balık,

havada kuş kadar

¹ . <http://www.ibb.gov.tr/sites/sehirtyatrolari/tr-TR/Sayfalar/Oyun.aspx?oyunid=468> (Erişim Tarihi: 01.02.2016)

çokturlar;

korkak,

cesur,

câhil,

hakim

ve çokturlar

ve kahreden

yaratan ki onlardır,

destanımızda yalnız onların maceraları vardır”.

Şair, bu dizelere uygun olarak destanın tümünde bu insanların mücadelesi anlatılmıştır. Her bölümde, bir yerin hikâyesi vardır. Bu hikâyeler şunlardır: “*Yıl 1918–1919 ve Karayılan Hikâyesi, Yıl Yine 1919 ve İstanbul'un Hâli ve Erzurum ve Sivas Kongreleri ve Kambur Kerim'in Hikâyesi, Yıl 1920 ve Arhaveli İsmail'in Hikâyesi, Nurettin Eşfak'ın Bir Mektubu ve Bir Şiiri, 920'nin 16 Martı ve Manastırlı Hamdi Efendi ve Reşadiyeli Veli Oğlu Memet'in Hikâyesi, Muharebeler ve Düşman Elinde Kalanlar ve Kartallı Kazım'ın Hikâyesi, 922 Ağustos Ayı ve Kadınlarımız ve 6 Ağustos Emri ve Bir Âletle Bir İnsanın Hikâyesi, 26 Ağustos Gecesinde Saatlar İki Otuzdan Beş Otuza Kadar ve İzmir Rıhtımından Akdeniz'e Bakan Nefer*”.

2. AMAÇ VE YÖNTEM

Dil eğitimi, özellikle ana dili eğitimi “metinler aracılığıyla öğrencilerin (karar verme, sorgulama, eleştirme, analiz yapma, akıl yürütme, sentez yapma) gibi zihinsel becerilerini” amaçlar. Öğrencilerin önüne konulan metinler, okuma, yazma, dinleme ve konuşma becerilerini geliştirirken onlara kazandırılması düşünülen hedef kelimeleri içerir ve bu kelimelerin eğitim alanların söz varlığına katılmasını sağlar. Ancak ders kitaplarındaki metinlerin niteliği, sınırlandırılmış olması vb. etmenler, bu kazanımların tam ve istendik biçimde kazanılması için ders kitaplarının metin dışı okumalarla desteklenmesini zorunlu kılmaktadır.

Bu çalışmada Nazım Hikmet'in Kuvayi Milliye Destanı eserinin metin dışı okumalara ve öğrencilerin söz varlığını geliştirme çalışmalarına uygun olup olmadığı araştırılmıştır. Bunun için metin belge tarama yöntemi ile ele alınmış ve iki ayrı veriye ulaşmak için doküman analizi yapılmıştır. Bu verilerin ilki eserin söz varlığıdır, ikincisi ise eserin ortaokul Türkçe dersi temaları ve alt temalarına uygunluğudur.

Söz varlığı, “bir dilin, bir alanın veya bir eserin söz hazinesi” (Karaağaç, 2013: 754) biçiminde tanımlanabilir. Bu, Kuvayi Milliye Destanı'nın sahip olduğu temel sözcükler, deyimler, atasözleri, kalıp sözler, argo vb. dil yapıları demektir. Bu yapıları belirlemek ve sınıflandırabilmek için Baskın'ın (2015a ve 2015b) uyguladığı yöntem dikkate alınmıştır. Baskın, bu çalışmalarında söz varlığını incelerken Günay Karaağaç'ın “sözlükteki anlam türleri ve söz dizimindeki işlevleri” ile Doğan Aksan'ın “Sözvarlığı” tasniflerini birleştirerek ayrıntılı bir inceleme listesi oluşturmuştur. Bu liste kavram alanlarını; temel söz varlığı, deyimler,

terimler, kalıp sözler, ikilemeler, yazara özgü söylemler vb. biçiminde ana başlıkların yanında alt başlıklarla teferruatlı bir biçimde incelemeye olanak vermektedir.

Çalışmanın ikinci safhası, Kuvayi Milliye Destanı'nın ortaokul Türkçe dersi tema ve alt temalarıyla uyumunun incelenmesidir. Bunun için Türkçe ders programında her sınıf düzeyi için belirlenmiş olan temalar ve alt temaların listesi dikkate alınmış, destanın içeriğinin bu tema ve alt temalara uygunluğu denetlenmiş ve bu bulgulara dayanarak çeşitli öneriler geliştirilmiştir.

3. BULGULAR VE YORUMLAR

A. Kuvayi Milliye Destanı'nın Söz Varlığı: “Söz varlığı, ait olduğu kişinin veya toplumun kültürünü, yaşam biçimini, düşünce dünyasını vb. yansıtan önemli bir veri kaynağıdır. Bu verilerden hareketle, söz varlığının ait olduğu toplumun, şahsın ya da eserin maddi ve manevi kültürünü çözümlenmek veya bu verileri, başta dil eğitimi olmak üzere çeşitli eğitsel faaliyetlerde kullanmak mümkündür” (Baskın, 2015a: 731). Burada da amaç, Kuvayi Milliye Destanı'nın ortaokullarda metin dışı okumaya imkân verip vermediğinin tespit edilmesidir. Yani eserin söz varlığının dil eğitimi için uygun olup olmadığının ortaya çıkarılmasıdır. Bunu belirlemek için de eserin sahip olduğu dilsel birimler incelenmiş ve aşağıdaki değerlere ulaşılmıştır:

Hikâye-i Destan

1. Temel Söz Varlığı

1.1. İnsanla İlgili Kavramlar

1.1.1. **İnsan Adları:** Bedreddin, Kemal Tahir, Sinan, Yunus Emre,

1.1.2. **İnsan Bedeniyle İlgili Adlar:** Ayak, baş, beden, bıyık, göz, kelle, tüy, yumruk,

1.1.3. **Akrabalık Adları:** Ana, karı

1.1.4. **Cinsiyet ve Yaşla İlgili Adlar:** Çocuk, kadın

1.2. **Araç Gereç ve Eşya Adları:** Araba, mektup, pul, tren

1.3. **Hayvan Adları:** Balık, dana, deve, eşek

1.4. **Bitki Adları:** Ağaç, çınar, ekin, kavak, söğüt, tütün

1.5. **Yiyecek Adları:** Ekmek, yemiş

1.6. **Özel Yer Adları:** Amerika, Asya, Avrupa, Edirne, Erzurum, İstanbul, İzmir, Maraş, Toros, Trabzon, Ulukışla,

1.7. **Gökyüzü ve Hava Olayları ile İlgili Adlar:** Güneş, yıldız

1.8. **Maden Adları:** Altın, demir, kurşun

1.9. **Ölçü Adları:** Ölçü, kutru, santim

1.10. **Kavram Adları:** Aydınlık, doğru, hak, halk, hayal, hürriyet, iç sıkıntısı, ilim, katliam, kavga, kuvvet, meçhul, memleket, müjde, nida, nikbinlik, ömür, ses, seyahat, sır, sual, yâr,

1.11. Nitelik Adları:

1.11.1. Beğeni Adları:

Güzel, haklı, harikulade, mukaddes, müthiş

1.11.2. **Sayı Adları:** Bir, on beş, otuz, tek, yirmi, yirmi dört

1.11.3. **Renk Adları:** Çakır, kırmızı, mavi

1.11.4. **Ebat Adları:** Büyük, geniş

1.12. **Zaman Adları:** Ağustos, asır, fi sene, sabah, yaz

2. Fiiller

al -, devir -, dindir -, geç -, gel -, gidil -, gir -, inan -, iste -, katledil -, ol -, sev -, tanı -, utan -, uyan -, vur -, yap -, yat -, yaz -,

3. İkilemeler

Pare pare

Başlangıç

1. Temel Söz Varlığı

1.1. İnsanla İlgili Kavramlar

1.1.1. İnsan Bedeniyle İlgili Adlar: Ayak, el

1.1.2. Akrabalık Adları: ana, avrat

1.1.3. Cinsiyet ve Yaşla İlgili Adlar: çocuk

1.2. Araç Gereç ve Eşya Adları: Hançer, kapı, sancak

1.3 Yiyecek Adları: Ekmek, şeker

1.4. Hayvan Adları: Balık, karınca, kuş

1.5. Bitki Adları: Ağaç

1.6. Genel Yer Adları: Ev, meydan, nehir, okyanus, saha, şehir, yol

1.7. Gökyüzü ve Hava Olayları ile İlgili Adlar: Gökyüzü, güneş, hava

1.8. Kavram Adları: açlık, baht, çılgılık, hak, hayat, hürriyet, ibret, karanlık, müjde, nikbinlik, ses, sevda, zulüm,

1.9. Nitelik Adları:

1.10.1. Beğeni Adları: Cahil, cesur, doğru, hakim, kederli, korkak, mükemmel

1.11.3. Renk Adları: Kırmızı, mavi, yeşil

1.12.4. Ebat Adları: Büyük

1.13.5. Miktar Adları: Çok

1.14. Zaman Adları: Asır, fi sene, sabah, şafak vakti

2. Fiiller

düşür-, inan-, kaybet-, ol-, uyan-, üşüş-, yenil-,

Birinci Bap: Yıl 1918–1919 ve Karayılan Hikâyesi

1. Temel Söz Varlığı

1.1. İnsanla İlgili Kavramlar

1.1.1. İnsan Adları: Baldasar Ağa, Hacı Ahmet, Mehmet Ağa

1.1.2. Unvan Adları: ağa, hacı, karayılan, köylü, paşa

1.1.3. İnsan Bedeniyle İlgili Adlar: ayak, baş, boyun, göz, dil, el, kelle, sakal

1.1.4. Akrabalık Adları: gelin

1.1.5. Cinsiyet ve Yaşla İlgili Adlar: çocuk

1.1.6. Kavim, Boy, Millet Adları: Alaman, Arap, Fransız, Hintli, İngiliz, Tunuslu, Türkistanlı

1.2. Araç Gereç ve Eşya Adları: çifte, makineli tüfek, mavzer, nacak, sandık, top

1.4. Giyim-kuşam adları: üniforma

1.5. Hayvan Adları: at, inek, keçi, kertenkele, kısrak, koyun, sıçan, tarla sıçanı, tavşan, turna,

1.6. Bitki Adları: arpa, buğday, fıstık ağacı, gül fidanı, selvi, tütün

1.7. İş ve Meslek Adları: banker, ırgat

1.8. Yer Adları

1.8.1. Özel Yer Adları: Adana, Akhisar, Aksu, Antep, Aydın, Ceyhan, Gültepe, İstanbul, İzmir, İzmir, Karagöl, Kızılırmak, Kilis, Köpsu, Manisa, Maraş, Menemen, Murat Nehri, Seyhan, Söğül Gölü, Tilbeşar Ovası, Urfa, Yeşilirmak,

1.8.2.Genel Yer Adları: Dağ, dünya, köy, pazar, tepe, uçurum, yamaç

1.9. Maden Adları: gümüş, demir

1.10. Gökyüzü ve Hava Olayları ile İlgili Adlar: Ay, bulut, ışık, sıcak, yıldız

1.11. Siyaset, Askerlik ve Savaşla İlgili Adlar: silah, silahşör, siper, şarapnel

1.12. Kavram Adları: düşman, gönül, halk, harp, ırz, ihanet, istiklal, karanlık, korku, köle, memleket, millet, namus, ölüm, ömür,

1.13. Nitelik Adları:

1.13.1.Beğeni Adları: aşık, azılı, çetin, deli, fakir, kısık, korkak, seyrek, yaralı, yiğit, yorgun,

1.13.2. Sayı Adları: iki

1.13.3. Renk Adları: ak, alaca, kara, kırmızı, mavi, yeşil

1.13.4. Ebat Adları: büyük, ince, kocaman

1.14. Zaman Adları: Akşamüstü, haziran, gün, mayıs, mevsim, sabah,

2. Fiiller

alış -, ateş et -, bırak -, bit -, çoğal -, dağıt -, dayan -, dövüş -, dur -, düş -, gir -, git - gör -, indir -, kaybol -, ol -, öldür -, peyda ol -, seğirt -, sıkış -, tut -, yaşa -, yuvarlan -,

3.Terim Adları

Destan

4. İkilemeler

Avaz avaz

İkinci Bap: Yıl Yine 1919 ve İstanbul'un Hâli ve Erzurum ve Sivas Kongreleri ve Kambur Kerim'in Hikâyesi

1.Temel Söz Varlığı

1.1. İnsanla İlgili Kavramlar

1.1.1. İnsan Adları: Fahri Bey, Ferit, Kambur Kerim, Miloviç, Mister Bravn, Şerif Usta, Vilhlem, Vahdettin Sultan

1.1.2. Unvan Adları: Bey, halife, hanım, kambur, paşa, usta

1.1.3. İnsan Bedeniyle İlgili Adlar: Alın, bıyık, boyun, gövde, göz, kafa, kaş, kulak, meme, yüz

1.1.4. Hastalık Adları: Kambur, nezle, tifüs

1.1.5. Akrabalık Adları: Amca, ana, baba, damat, dayı, döl, koca, teyze

1.1.6. Cinsiyet ve Yaşla İlgili Adlar: Çocuk

1.1.7. Kavim, Boy, Millet Adları: Acem, Afrika Zencileri, Alman, Fransız, Hintli, İngiliz, İspanyol, İtalyan, Amerikan, Osmanlı, Türk, Yunan,

1.2. Araç Gereç ve Eşya Adları: Çuval, gazyağı, kutu, lamba, mücevher, mülk, perde, saat, şişe, tandır, telgraf, vagon, vapur, yastık, yorgan,

1.3.İş ve Meslek Adları: Kaptan, makinist, marangoz

1.4. Siyaset, Askerlik ve Savaşla İlgili Adlar: Asker cemiyeti, cephe, emperyalizm, İrade-i Milli, ittihatçı, kongre, nizamname, seferberlik, silah, Sivas Kongresi, Şurayı Milli,

1.5. Yer Adları

1.5.1. Özel Yer Adları: Ada Kulüp, Adapazarı, Anadolu, Avrupa, Başdeğirmen Köyü, Çanakkale, Erzurum, Eskızdar, Filipin, Filistin, Galiçya, Hatcehan Köyü, İstanbul, Kafkas, Kirezce, Kocaeli, Konya, Lefke Köprüsü, Pötisan, Ren, Türkiye, Yahşiyân, Yunanistan,

1.5.2. Genel Yer Adları: Çiftlik, dağ, deniz, mektep, şehir

1.6. Gökyüzü ve Hava Olayları ile İlgili Adlar: Ay, karanlık, rüzgâr

1.7. Maden Adları: Altın

1.8. Ölçü Adları: Lira

1.9. Hayvan Adları: At, beygir, keçi, koyun, sinek

1.10. Bitki Adları: Arpa, bakla, gürgen, kavak, meşe, mısır koçanı, nohut, patates, süpürhe tohumu, yaprak

1.11. Kavram Adları: Acı, cehalet, dost, halk, himaye, istiklal, manda, millet, ölüm, rüya, sergüzeşt, umut, vatan, yılgınlık,

1.12. Beslenme Adları:

1.12.1. Yiyecek Adları: Bisküvi, ekmek, kuru üzüm, şeker

1.12.2. İçecek Adları: Şarap

1.13. Giyim-kuşam adları: Apolet, cep, çizme, kırıvat

1.14. Nitelik Adları:

1.14.1. Beğeni Adları: Akıllı, cesur, çalışkan, çorak, deli, fakir, harap, kahraman, mazlum, meraklı, mutlu, mütevazi, namuslu, öfkeli, sabırlı, tehlikeli, vahşi,

1.14.2. Sayı Adları: Beş, bir, dört, milyon, on beş, on dört, yirmi

1.14.3. Renk Adları: Beyaz, kara, sarı, sapsarı, siyah

1.14.4. Ebat Adları: Büyük, incecik

1.15. Zaman Adları: Akşam, devir, eylül, gece, gün, ikinci vakti, kış, temmuz, mevsim, yaz, yıl

2. Fiiller: ak -, arz et -, bahset -, bırak -, bil -, bin -, bitir -, bük -, çal -, çıkar -, doğ -, doğrul -, don -, düş -, erişil -, gel -, geliver -, getir -, giy -, gör -, götür -, indir -, iste -, kabullen -, kalk -, kana -, kapla -, katılaş -, kırıl -, kur -, nefes al -, ov -, öğren -, sarıl -, tekerlen -, teslim et -, topulla -, yağdır -, yak -, ye -, yürü -,

3. Terim Adları: ticaret, türkü

4. İkillemeler: çiti pıti, halim selim, mavi mavi, tane tane

5. Deyimler: adam et-, ak koyun kara koyun geçitte belli olur, bin dereden su getir-, işi uzat-, umudu kes-, zahmet çek-,

Üçüncü Bap: Yıl 1920 ve Arhaveli İsmail'in Hikâyesi

1. Temel Söz Varlığı

1.1. İnsanla İlgili Kavramlar

1.1.1. İnsan Adları: Arhaveli İsmail, Bekir Usta, Çerkez Ethem, Fotika, İsmail, Şaban Reis

1.1.2. Unvan Adları: Delibaş, reis, usta

1.1.3. İnsan Bedeniyle İlgili Adlar: baş, deri, göz, meme

1.1.4. Akrabalık Adları: evlat, kardeş

1.1.5. İnanç İle İlgili Adlar: Allah, Elham, Yahudi

1.1.6. Kavim, Boy, Millet Adları: Amerikan, İngiliz, Laz

1.2. Araç Gereç ve Eşya Adları: bayrak, bıçak, gemi, halı, kayık, kilim, nal, şilep, tekne, yaylı taka, yelken,

1.3. Yiyecek Adları: ekmek, mısır ekmeği

1.4. Hayvan Adları: balık, beygir, hamsi

1.5. Bitki Adları: fındık, kestane ağacı, saman, tütün

1.6. İş ve Meslek Adları: kamacı ustası

1.7. Yön Adları: doğu

1.8. Yer Adları

- 1.8.1. Özel Yer Adları:** Adapazarı, Akhisar, Aksu, Ankara, Bolu Dağı, Bursa, Düzce, Geyve, İstanbul Limanı, Kabataş, Karacabey, Kemeraltı, Kerempe Feneri, Konya, Kütahya, Manavgat, Nazilli, Sivastopol, Tophane Rıhtımı, Uşak,
- 1.8.2.Genel Yer Adları:** deniz, fundalık, köy odası, sahil, şose
- 1.9. Gökyüzü ve Hava Olayları ile İlgili Adlar:** bulut, fırtına, karayel, poyraz, rüzgar, yıldız
- 1.10. Siyaset, Askerlik ve Savaşla İlgili Adlar:** Anzavur isyanı, asker kaçağı, asker, düşman, esir, hilafet ordusu, makinalı tüfek, mavzer, ordu, projektör, silah, torpido,
- 1.11. Kavram Adları:** ateş, hürriyet, ihanet, ihtirassız, karanlık, kavga, keder, korku, ruh, sevgisiz, sır, ümit, yalnızlık, yürek, zaaf, zafer,
- 1.12. Giyim-kuşam adları:** kalpak, postal
- 1.13. Nitelik Adları:**
- 1.13.1.Beğeni Adları:** dehşetli, dümdüz, eğri, kızgın, korkunç, kurnaz, yaralı
- 1.13.2. Sayı Adları:** bir, çift, on beş, üç, yirmi, yüz
- 1.13.3. Renk Adları:** kırmızı, kurşini, lacivert, simisyah, yeşil
- 1.13.4. Ebat Adları:** büyük, küçük, uzun
- 1.14. Zaman Adları:** Aralık, gece vakti, ekim, mayıs, nisan, sabah, şubat, yıl
- 1.15. Ölçü Adları:** mil, ton
- 2. Fiiller:** acık -, başla -, bekle -, bırak -, bil -, bocala -, cevap ver -, çekil -, dayan -, dur -, düş -, geç -, gir -, gör -, göster -, götür -, gül -, iste -, karıl -, malum ol -, okşa -, sürükle -, teslim et -, tut -, yat -, ye -, yıl -, yüklen -,
- 3.Terim Adları:** alabora, dümen, hikaye, patalya, şarkı
- 4. İkillemeler:** alev alev, kendi kendine
- 7.Argo:** bodoslama

Dördüncü Bap: Nurettin Eşfak'ın Bir Mektubu ve Bir Şiiri

- 1.Temel Söz Varlığı**
- 1.1. İnsanla İlgili Kavramlar**
- 1.1.1. İnsan Adları:** Bayburtlu Zihni, Ferhad, Keloğlan, Kerem, Nasrettin Hoca, Nurettin Eşfak, Yunus Emre
- 1.1.2. İnsan Bedeniyle İlgili Adlar:** ağız, ayak, baş, göz, yüz
- 1.1.3. Akrabalık Adları:** Ana, baba, çocuk, kardeş
- 1.1.4. Cinsiyet ve Yaşla İlgili Adlar:** Genç
- 1.1.5. İnanç İle İlgili Adlar:** İsrafil, nefis, Sur
- 1.1.6. Dil Adları:** Türkçe
- 1.1.7. Kavim, Boy, Millet Adları:** Türk
- 1.2. Araç Gereç ve Eşya Adları:** gramofon, kitap
- 1.3.Bitki Adları:** boru çiçeği
- 1.4. Kavram Adları:** dert, dil, umut
- 1.5. Giyim-kuşam adları:** postal
- 1.6. Gökyüzü ve Hava Olayları ile İlgili Adlar:** Yağmur
- 1.7. Siyaset, Askerlik ve Savaşla İlgili Adlar:** asker, cephe
- 1.8. Nitelik Adları**
- 1.8.1.Beğeni Adları:** dalgın, diri, garip, güzel, haksız, hazin, mühim, taze, yorgun,
- 1.8.2. Sayı Adları:** bir
- 1.8.3. Renk Adları:** ela, esmer, kara, mavi

1.8.4. Ebat Adları: büyük, kocaman

1.9. Yer Adları

1.9.1. Özel Yer Adları: Anadolu, Ankara,

1.9.2.Genel Yer Adları: dağ, dünya, istasyon, kahve, mektep

1.10. Zaman Adları: gün

2. Fiiller: al-, anla-, bahset-, bak-, bil-, çal-, geç-, iç-, istifa et-, kırıl-, koy-,öp-, uza-, yaşa-, yaz -

3.Terim Adları: mektup, şiir, türkü

4. Deyimler: aklına gel-, dile gel-, umudu kaybet-, oyun et-,

Beşinci Bap: 920'nin 16 Martı ve Manastırlı Hamdi Efendi ve Reşadiyeli Veli Oğlu Memet'in Hikâyesi

1.Temel Söz Varlığı

1.1. İnsanla İlgili Kavramlar

1.1.1. İnsan Adları: Abdullah, Ağmet, Bozdoğan, Manastırlı Hamdi Efendi, Memet, Osman, Reşadiyeli Veli Oğlu Mehmet, Zileli Abdülkadir,

1.1.2. Unvan Adları: çavuş, efendi, paşa hazretleri

1.1.3. İnsan Bedeniyle İlgili Adlar: bıyık, el, göğüs, karın

1.1.4. Akrabalık Adları: baba, oğlu

1.1.5. Cinsiyet ve Yaşla İlgili Adlar: çocuk

1.1.6. İnanç İle İlgili Adlar: kâfir, şehit

1.1.7. Kavim, Boy, Millet Adları: İngiliz

1.2. Araç Gereç ve Eşya Adları: kasatura, telgraf

1.3.Hayvan Adları: domuz

1.4.İş ve Meslek Adları: mebus, memur, nazır

1.5. Yer Adları

1.5.1. Özel Yer Adları: Ankara, Eyüp, İstanbul, Mızıka Karakolu, Reşadiye, Şarkışla, Şehzadebaşı, Tophane

1.5.2.Genel Yer Adları: nezaret, telgrafhane

1.6. Siyaset, Askerlik ve Savaşla İlgili Adlar: asker, bahriyeli, karagah, kumandan

1.7. Kavram Adları: Irz, uyku

1.8. Nitelik Adları:

1.8.1.Beğeni Adları: cesur, hamiyetli

1.8.2. Sayı Adları: altı, bir, dört, iki, on, on beş

1.8.3. Renk Adları: çakır, kara

2. Fiiller: al-, anlaşıl-, ara-, arz ol-, bas-, başla-, bayıl-, bul-, dolaş-, gir-, ispat et-, kal-, kes-, kurşuna diz-, kurtar-, müsaademe edil-, ol-, sok-, tekrar et-, uyan-, yat-.

3. İkillemeler: yan yana

4. Deyimler: yere ser-

Altıncı Bap: Muharebeler ve Düşman Elinde Kalanlar ve Kartallı Kazım'ın Hikâyesi

1.Temel Söz Varlığı

1.1. İnsanla İlgili Kavramlar

1.1.1. İnsan Adları: Kazım, Mansur

1.1.2. Unvan Adları: Kartallı

1.1.3. İnsan Bedeniyle İlgili Adlar: göz

1.1.4. Akrabalık Adları: ana

1.1.5. Cinsiyet ve Yaşla İlgili Adlar: kadın, kız

1.1.6. Kavim, Boy, Millet Adları: Osmanlı

1.2. Araç Gereç ve Eşya Adları: balta, gemi, kamyon, sal, sandık

1.3. Hayvan Adları: arı, at, beygir, böcek, karaca, kuş

1.4. Bitki Adları: ağaç, çam ağacı

1.5. İş ve Meslek Adları: bahçıvan, balıkçı, ırgat, işçi, maraba, tacir, tercüman

1.6. İçecek Adları: Konyak

1.7. Giyim-kuşam adları: çarık, çizme

1.8. Yön Adları: kuzey, kuzeybatı

1.9. Yer Adları:

1.9.1. Özel Yer Adları: Abdüselam Dağı, Adapazarı, Ankara, Bozöyük, Bursa, Cihanbeyli Ovası, Dumlupınar, Gebze, İnönü Meydanı, İzmit, Karamürsel, Metris Tepe, Sakarya, Sapanca Gölü, Uşak,

1.9.2. Genel Yer Adları: çöl, dağ, göl, köprü, köy, nehir, sancak, şehir, vilayet

1.10. Maden Adları: demir

1.11. Gökyüzü ve Hava Olayları ile İlgili Adlar: Ay, ay ışığı, hamsin, kar, karanlık, mehtap, rüzgar, soğuk, zemheri

1.12. Siyaset, Askerlik ve Savaşla İlgili Adlar: Birinci İnönü, cephe, düşman, hartuç, kılıç, kurşun, muharebe, namlu, piyade, top arabaları, top, topçu,

1.13. Kavram Adları: arzu, kavga, ölüm, ses, sıla, üzüntü,

1.14. Nitelik Adları:

1.14.1. Beğeni Adları: ağırbaşlı, cesur, çapkın, çıplak, delikanlı, haşin, hazin , heybetli, kederli, kurnaz, meşhur, namuslu, uçuk, uzak

1.14.2. Sayı Adları: altı, beş, bir, dört bin beş yüz, dört yüz, dört, iki, otuz, seksen sekiz bin, üç yüz, üç, yirmi iki, yüz,

1.14.3. Renk Adları: bembeyaz, kırmızı, yeşil

1.14.4. Ebat Adları: geniş, koskocaman, uzun, yüksek

1.15. Zaman Adları: Ağustos, akşam, eylül, gece yarısı, gün, haziran, mart, nisan, saat, sene

1.16. Soru adları: kaç, neden, niçin

1.17. Ölçü Adları: dönüm, metre

2. Fiiller: aydınlan-, başla-, bırak-, boşalt-, büyü-, çevir-, çevril-, de-, düş-, geç-, görün-, ıslan-, kaç-, kalk-, kurtul-, mecbur kal-, omuzlan-, parla-, salla-, tazele-, terk et-, tırman-, toplan-, yak-, yanaş-, yaralan-, yetiştir-, yıkıl-, yürü-.

3. Terimler: dizgin, hikaye

4. İkilemeler: yüz yüze

5. Deyimler: başını ye-, elinde kal-, kan gövdeyi götür-,

6. Argo: haşla-, herif, işini bitir-, namussuz

Yedinci Bap: 922 Ağustos Ayı ve Kadınlarımız ve 6 Ağustos Emri ve Bir Âletle Bir İnsanın Hikâyesi

1. Temel Söz Varlığı

1.1. İnsanla İlgili Kavramlar

1.1.1. İnsan Adları: Ahmet

- 1.1.2. İnsan Bedeniyle İlgili Adlar:** ayak, bacak, boyun, el, göz, kafa, kalp, kaş, kol, kulak
- 1.1.3. Hastalık Adları:** kalp ağrısı
- 1.1.4. Akrabalık Adları:** Ana, avrat, babaannesi, oğul, yar
- 1.1.5. Cinsiyet ve Yaşla İlgili Adlar:** çocuk, ihtiyar, kadın
- 1.2. İnanç İle İlgili Adlar:** papaz
- 1.3. Araç Gereç ve Eşya Adları:** bıçak, kağnı, karabasan, kamyonet, lastik, otomobil, sandal, vantilatör
- 1.4. Hayvan Adları:** güvercin, koyun, öküz
- 1.5. Bitki Adları:** başak, çınar, ekin, gürgen, karpuz, servi, tütün
- 1.6. Kavram Adları:** alışkanlık, deva, yürek ferahlığı
- 1.7. İş ve Meslek Adları:** kitapçı, kuruyemişçi, sandalyeci, şoför, tavla pulcusu, tesbihçi
- 1.8. Yiyecek Adları:** uskumru dolması
- 1.9. Giyim-kuşam adları:** başörtüsü, ceket, gömlek, kalpak, külot
- 1.10. Nitelik Adları:**
- 1.10.1. Beğeni Adları:** cesur, inatçı, ince, korkunç, mübarek, şiirsel, yorgun
- 1.10.2. Sayı Adları:** bir, birinci, dört, elli, iki, ikinci, ilk, on
- 1.10.3. Renk Adları:** beyaz, mavi
- 1.10.4. Ebat Adları:** bücür, ince, kısacık, küçük, ufacık
- 1.10.5. Miktar Adları:** çok
- 1.11. Yer Adları**
- 1.11.1. Özel Yer Adları:** Afyon, Ağırdağlar, Akşehir, Eyüp, Kasımpaşa, Rüstem Paşa Camii, Süleymaniye, Urgancı, Uzunçarşı, Zindankapı,
- 1.11.2. Genel Yer Adları:** ağıl, dağ, medrese, Pazar, şehir
- 1.12. Zaman Adları:** Ağustos, ay, gece, saat
- 1.13. Maden Adları:** çelik, demir
- 1.14. Yön Adları:** sağ, sol
- 1.15. Ölçü Adları:** kilometre
- 1.16. Gökyüzü ve Hava Olayları ile İlgili Adlar:** Ay, aydınlık, rüzgar, sıcak, yıldız
- 1.17. Siyaset, Askerlik ve Savaşla İlgili Adlar:** alay, kılıç, kıta, mitralyöz, ordu, süvari, şarapnel, top, tüfek
- 2. Fiiller:** bahsedil-, bak-, eriş-, geç-, git-, ileri geçir-, kaç-, kımılta-, patla-, şaş-, yer değiştir-, yürü-
- 3. Terim Adları:** dingil, hikaye, kriko, nihavent, pompa, şarkı, şasi
- 4. İkillemeler:** avaz avaz, boydan boya, pırıl pırıl, yumuk yumuk
- 5. Deyimler:** ömür törpüsü
- 6. Yazara Veya Yaşadığı Yöreye Özgü Sözler:** don, pantol
- 7. Argo:** meret

Sekizinci Bap: 26 Ağustos Gecesinde Saatlar İki Otuzdan Beş Otuza Kadar ve İzmir Rıhtımından Akdeniz'e Bakan Nefer

1. Temel Söz Varlığı

1.1. İnsanla İlgili Kavramlar

1.1.1. İnsan Adları: Akif, Ali Onbaşı, Hasan, İbrahim, İzmirli Ali Onbaşı, Mehmetoğlu Osman, Trikopis,

1.1.2. Unvan Adları: Deli Erzurumlu, general, onbaşı, paşa

- 1.1.3. İnsan Bedeniyle İlgili Adlar:** ayak, bıyık, diş, diz kapağı, göz, kürek kemiği
- 1.1.4. Hastalık Adları:** kekeme
- 1.1.5. Akrabalık Adları:** amca, kardeş, karı, oğul
- 1.1.6. Cinsiyet ve Yaşla İlgili Adlar:** adam, çocuk, genç, ihtiyar
- 1.1.7. Kavim, Boy, Millet Adları:** Frenk, Türk, Yunan
- 1.1.8. İnanç İle İlgili Adlar:** Cennet, Cenabı Rabbülalemin, gaza, hak, kible, namaz, şüheda
- 1.2. Hayvan Adları:** balık, beygir, horoz, kurt, kuş, öküz, tavşan, yılan balıkları
- 1.3. Bitki Adları:** çiçek, çınar, haşhaş
- 1.4. Kavram Adları:** aşk, hürriyet, koku, memleket, ses, vatan, yolculuk, zafer
- 1.5. İş ve Meslek Adları:** çoban, imam, şoför
- 1.6. Yiyecek Adları:** bulamaç, çorba
- 1.7. Giyim-kuşam adları:** çizme, postal
- 1.8. Siyaset, Askerlik ve Savaşla İlgili Adlar:** bölük, cephe, düşman, esir, kılıç, manga, mavzer, nöbet, nöbetçi, seferberlik, tabanca, tabur,
- 1.9. Yön Adları:** güney, kuzey, kuzeydoğu, sağ, sol
- 1.10. Yer Adları**
- 1.10.1. Özel Yer Adları:** Afyonkarahisar, Ağzıkara, Akarçay, Akdeniz, Altıgözler Köprüsü, Asya, Çukurova, Denizli, Gediz, İzmir Dağları, Kızılkilise, Kocatepe, Kömürtepe, Manisa, Nureddin Eşfak, Sakarya, Sandıklı, Selimşahlar Çiftliği, Söğütderesi, Tınaztepe, Urfa,
- 1.10.2. Genel Yer Adları:** dünya, köy
- 1.11. Gökyüzü ve Hava Olayları ile İlgili Adlar:** gökyüzü, güneşli, karanlık, şafak, yıldız
- 1.12. Nitelik Adları:**
- 1.12.1. Beğeni Adları:** cahil, hakim, inanmış, korkak, müthiş, mukaddes, rahat, temiz, yanık
- 1.12.2. Sayı Adları:** beş, dört, iki, otuz, üç, yedi
- 1.12.3. Renk Adları:** beyaz, eflatun, esmer, kırmızı, mavi, sarı
- 1.12.4. Ebat Adları:** büyük, ince, kısa, kocaman, küçük, küçücük, uzun
- 1.13. Zaman Adları:** Ağustos, akşam, dakika, eylül, gece, saat
- 1.14. Soru adları:** kaç, kim, nasıl, ne zaman
- 2. Fiiller:** ağar-, ak-, atla-, aydınlan-, de-, devril-, dur-, eğil-, git-, hazırla-, kahret-, kokla-, kork-, mahkemeye ver-, öt-, uyan-, yan-, yaralan-
- 3. Terim Adları:** Şarkı
- 4. İkilemeler:** Birer birer, tek tek, yan yana, yerli yerinde
- 5. Deyimler:** Göz yordamı, gözünü kırpmadan
- 6. Yazara Veya Yaşadığı Yöreye Özgü Sözler:** Uşak

Kuvayi Milliye Destanı'nın Ortaokullarda Kullanılabileceği Temalar ve Alt Temalar:
2005 yılında yapılandırıcı yaklaşımı dikkate alarak hazırlanan İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Dersi Öğretim Programının, ders kitaplarına getirdiği en önemli yenilik tematik anlayıştır (Kılıç ve Duman, 2012: 94). Bu anlayış, bir eğitim-öğretim yılında önceden planlamış kavram alanlarına dair dil eğitiminin yapılması demektir. Artık öğrenciler dil becerilerini bu kavram alanlarında yazılmış farklı türden metinlerle kazanmakta ve bu kavram alanlarına dair hedef kelimeler öğrenmektedir. Ortaokullarda okutulan temalar, alt temalar ve Kuvayi Milliye Destanı'nın metin dışı okumada kullanılabileceği durumlar şunlardır:

Sıra	Temalar	Alt Temalar	Kuvayi Milliye Destanının Kullanılabileceği Alt Tema
1	Sevgi	İnsan sevgisi Aile sevgisi Vatan sevgisi Millet Sevgisi Bayrak sevgisi Dil sevgisi	Vatan sevgisi Millet Sevgisi Bayrak sevgisi
2	Millî Kültür	Geleneksel sanatlarımız Türk büyükleri Türk müziği Zanaatlar Seyirlik oyunlar Spor Oyunlar Bayramlar	Türk büyükleri Bayramlar (Millî Bayramlar)
3	Toplum Hayatı	Medeniyet Birey ve toplum Yardımlaşma Komşuluk ilişkileri Küreselleşme Dayanışma Dostluk Konukseverlik	Birey ve toplum Yardımlaşma Dayanışma
4	Okuma Kültürü	Okuma sevgisi Okuma alışkanlığı Kitaplar Sürelî yayınlar Kütüphaneler	Kitaplar
5	İletişim	İnsanlarla iletişim Uluslararası iletişim Kültürel iletişim Bilgi iletişimi Aile iletişimi Öğrenci öğretmen iletişimi Diğer canlılarla iletişim Kitle iletişim araçları İletişim becerileri	İnsanlarla iletişim Kültürel iletişim Diğer canlılarla iletişim
6	Hak ve Özgürlükler	Bireysel haklar İnsan hakları Eğitim hakkı Çocuk hakları Hasta hakları Hakkını savunma Özgürlükler	İnsan hakları Hakkını savunma Özgürlükler

7	Kişisel Gelişim	Kendini tanıma	Kendini tanıma Empati Olumlu düşünme
		Kendine saygı	
		Kişilik tipleri	
		Empati	
		Sorumluluk	
		Sosyal gelişim	
		Olumlu düşünme	
		Meslek seçimi	
		Karar verme	
		Başarı	
		Girişimcilik	
		Öz eleştiri	
		8	
Bilgisayar			
Buluşlar			
Teknoloji ve hayat			
9	Alışkanlıklar	Alışkanlık ve insan	Alışkanlık ve insan
		İyi alışkanlıklar	
		Kötü alışkanlıklar	
		Sağlıklı yaşama	
		Spor	
10	Zaman ve Mekân	Odamız	
		Evimiz	
		Sınıfımız	
		Okulumuz	
		Şehirler	
		Ülkeler	
		Zaman planlaması	
		Geçmiş, şimdi, gelecek	
		Çevremiz	
11	Duygular	Umut	Umut Heyecan
		Mutluluk	
		Heyecan	
		Korku	
		Kaygı	
		Üzüntü	
		Yalnızlık	
		Özlem	
		Sitem	
		Veda	
		Kıskançlık	
		Bağışlama	
		Takdir etme	
		Beğenme	
Mizah			
12	Doğa ve Evren	Mevsimler	Doğadaki fiziksel değişiklikler Manzaralar
		İklim	
		Doğa olayları	

		Canlılar	
		Doğadaki fiziksel değişiklikler	
		Doğal afetlerden korunma	
		Çevrenin korunması	
		Manzaralar	
		Kar	
		Yağmur	
		Yıldızlar	
		Renkler	
		Gezegenler	
		Dünya	
		Yeryüzü ve uzay	
13	Güzel Sanatlar	Sinema	Tiyatro
		Tiyatro	
		Resim	
		Müzik	
		Fotoğraf	
		Mimarî	
		Heykel	
		Dans	
14	Kavramlar ve Çağrışımlar	Rüya, düş, hayal	Önce, şimdi, sonra
		Oyun ve eğlence	
		Harfler ve sayılar	
		Estetik zevk	
		Güzellik	
		Zıtlıklar	
		Önce, şimdi, sonra	
Toplam	14	118	25

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Türkçe eğitimi 2005 yılında büyük bir değişim geçirmiştir. Daha evvelinde kitap yazarlarına bırakılan metin seçme, düzenleme, hedef kelime belirleme ve bunlara ait etkinlikler terk edilmiştir. Bunun yerine “dil eğitimi, belirli temalar ve bu temalara özgü kavramların öğretimini öngörmüştür” (Baskın, 2015b: 27). Bu yıldan sonra belirli temalar etrafında örgütlenmiş metinler aracılığıyla dil becerilerinin geliştirilmesi ve bu temaların ait olduğu kavram alanıyla ilgili hedef kelimelerle donatılması öngörülmüştür. “Ders kitapları da buna göre düzenlenmiştir” (Kılıç ve Duman, 2012: 100). Bu yaklaşım işlevseldir. Seçilen temalar günlük hayatın birer parçası olan kavramlara aittir. Öğrencileri, kendilerini eğitimin bir parçası hissetmelerini sağlamayı amaçlayan bu anlayış “sayesinde öğrenciler, yaşantılarından yola çıkarak konuyu içselleştirebilmektedir. Yani bu yöntemle yapılandırmacı anlayış hayata daha kolay geçebilmektedir” (Güneş, 2009: 10). Bu içselleştirme ve hayata uyarlayabilmenin istendik sevide sağlanabilmesi için “ders kitaplarının hazırlanmasında her sınıf düzeyinde öğrencilerin öğrenmeleri gereken kelimeleri içeren metinlerin yer almasına özen gösterilmelidir. Ayrıca, kelime öğretiminde ders kitaplarındaki metinler dışında seviyeye uygun, öğrencilerin duygu, düşünce ve hayal dünyalarını zenginleştirecek edebî metinlerden yararlanılmalıdır” (Göçer, 2009: 1047). Çünkü “kelimeler değişik ve çeşitli anlamlar taşımaktadırlar. Bir kelimenin hangi

anlamda kullanıldığı ancak geçtiği metin ve cümleden anlaşılabilir (Özbay ve Melanlıoğlu, 2008: 37). Bu yüzden, Türkçe Ders Programında öğrencilere kazandırılması düşünülen “sıralama, sınıflama, eleştirme, tahmin etme, ilişki kurma, özetleme, analiz-sentez-değerlendirme yapma, metin içi, metin dışı ve metinler arası okuma yoluyla anlam kurma” (Kurul, 2009: 11) üst bilişsel davranışları destekleyecek eserler seçilmelidir. Bu eserler, “ana dili eğitiminin nihaî hedefleri arasında yer alan düşünmeyi, duymayı, hayal etmeyi, bunları ifade etme becerilerini zenginleştirebilen” (Özbay ve Bahar, 2012: 161), sahip oldukları söz varlığıyla öğrencilerin okulda edinmeye çalıştıkları hedef kelimeleri destekleyen, o kelimelerin sıklıklarını artıran, farklı anlamlarını gösteren yapılar içeren veya benzer kelimeleri örneklendirerek öğrenmeyi çeşitlendiren eserdir. Bunu tespit etmek için okutulacak kitapların söz varlığına bakılmalıdır.

Kuvayi Milliye Destanı, söz varlığı bakımından değerlendirildiğinde özellikle temel söz varlığı denebilecek isimler bakımından oldukça zengin olduğu söylenebilir. İnsan adları (Akif, Ali Onbaşı, Hasan, İbrahim, Mehmetoğlu Osman vb.), organ adları (ayak, bacak, boyun, el, göz, kafa, kalp, kaş, kol, kulak vb.), akrabalık adları (ana, avrat, amca, kardeş, karı, babaanne, oğul vb.), cinsiyet adları (baba, çocuk, ihtiyar, kadın vb.), araç gereç adları (bıçak, kamyonet, lastik, otomobil, sandal, vantilatör vb.), bitki ve hayvan adları (başak, çınar, ekin, gürgen, karpuz, servi, güvercin, koyun, öküz vb.), meslek adları (kitapçı, kuruyemişçi, sandalyeci, şoför, tavla pulcusu, teşbihçi vb.), yer adları (Afyon, Ağırdağlar, Akşehir, Eyüp, Kasımpaşa, Rüstem Paşa Camii, Süleymaniye, Uzunçarşılı, Zindankapı vb.), giyim-kuşam adları (başörtüsü, ceket, gömlek, kalpak, külot vb.), sayı adlarına (bir, birinci, dört, elli, iki, ikinci, ilk, on vb.) ait kelime çeşidi fazladır. Bu adlar, günlük hayatta karşılaşılan ve öğrencilerin bilmesi gereken temel isimlerdir. Eserde ayrıca askeri terimlerin (bölük, cephe, düşman, esir, kılıç, manga, mavzer, nöbet, nöbetçi, seferberlik, tabanca, tabur vb.) ve fiillerin (ağar-, ak-, atla-, aydınlan-, de-, devril-, dur-, eğil-, git-, hazırla-, kahret-, kokla-, kork-, mahkemeye ver-, öt-, uyan-, yan-, yaralan- vb.) de varlığı azımsanmayacak sayıdadır. Öğrenciler okulda edindikleri temel söz varlığını ve özellikle Atatürkçülük konusunda karşılaştıkları askeri terimleri bu eserden hareketle pekiştirebilir, kelime dağarcıklarına okulda öğrendikleri kelimelerle ilgili yeni yeni kelimeler ekleyebilirler. Böylelikle yapılandırıcı yaklaşımın öngördüğü “bireyin ön bilgileriyle metindeki bilgileri ilişkilendirmeyi, bütünleştirmeyi ve yeni yeni anlamlar oluşturma” (Güneş, 2007: 118) süreci doğru adımlarla desteklenmiş olur.

Kuvayi Milliye Destanı, ortaokuldaki temaların çoğuyla uyumludur. 14 temanın 12’sinde ve 118 alt temanın en az 25’inde metin dışı okumalara imkân verecek yapıdadır. Özellikle milli bayramların törenleri icra edilirken etkinlikler arası geçiş esnasında çok sıkça okunan “Onlar ki toprakta karınca, suda balık, havada kuş kadar çokturlar; korkak, cesur, cahil, hâkim ve çocukturlar” sözü ile başlayıp bitmesi; manzum olması; hikaye-i destan, başlangıç ve sekiz bölüme ayrılmış, her bir bölümünü ayrı okumaya müsait olması; söz varlığı unsurlarının genellikle temel söz varlığına ait olması; nahoş, argo, küfür sözleri içermemesi vb. özellikleri ile Kuvayi Milliye Destanı ortaokul öğrencilerinin söz varlığının geliştirilmesinde kullanışlı bir eserdir. Ayrıca eserin zaman içinde senaryolaştırılarak teatral bir metine dönüştürülmüş ve Şehir Tiyatroları tarafından sahnelenmiş² olması, okuma çalışmalarında ona ayrı bir değer katmaktadır.

Türkçe Dersi Programında ön görülen “öğrencinin metin aracılığıyla söz varlığını zenginleştirmesini, farklı bilgiler edinmesini, metinden hareketle araştırma yapmasını vb.

². <http://www.ibb.gov.tr/sites/sehirtiyatrolari/tr-TR/Sayfalar/Oyun.aspx?oyunid=468> (Erişim Tarihi: 01.02.2016)

sağlayıcı nitelikte çalışmalara da yer verilmelidir (Kurul, 2005: 245) ilkesinin geçerlilik kazanması için söz varlığı ile ilgili akademik araştırmaların artması, eğitim odaklı olması ve başta kelime öğretimi olmak üzere dil eğitiminin uygun edebî metinleri tespit etmesi gerekmektedir. Önümüzdeki yıllarda bilim insanlarından beklenen de budur.

KAYNAKLAR

- Akyol, H. (2003). Metinlerden anlam kurma. TÜBAR, XIII-Bahar, 49-58. <http://www.tubar.com.tr/TUBAR%20DOSYA/pdf/2003BAHAR/5hayati%20akyol.pdf>
- Baskın, S. (2015a). Bir şairin aşk iniltileri: Ahmet Arif'ten Leyla Erbil'e mektupların söz varlığı. *International Journal of Human Sciences*, 12(2), 729-756.
- Baskın, S. (2015b). Güz türküleri şiirlerinin kelime kadrosu. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8 (40), 26-34.
- Göçer, A. (2009). Türkçe eğitiminde öğrencilerin söz varlığını geliştirme etkinlikleri ve sözlük kullanımı. *Turkish Studies*, 4 (4), 1025-1055.
- Güneş, F. (2007). Türkçe öğretimi ve zihinsel yapılandırma. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Güneş, F. (2009). Türkçe öğretiminde günümüz gelişmeleri ve Türkçe öğretimi, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 6 (11): 1-21.
- Hikmet, N. (2016). Şiirler 3 - kuvâyi milliye. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Karaağaç, G. (2013). Dil bilimi terimleri sözlüğü. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Kılınç, A. ve Duman, I. (2012). İlköğretim ikinci kademe Türkçe ders kitaplarındaki tematik yaklaşım üzerine bir inceleme. *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*, 1(4), 94-101.
- Kurul (2006). İlköğretim Türkçe dersi (6, 7, 8. Sınıflar) öğretim programı. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları
- Kurul (2009). İlköğretim Türkçe dersi öğretim programı ve kılavuzu (1- 5. sınıflar). Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basım Evi.
- Kurul (2015). Türkçe dersi (1-8. sınıflar) öğretim programı. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları
- Özbay, M. ve Bahar, M. A. (2012). İleri okur ve üstbilis eğitimi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitimi Dergisi*, 1(1), 158-177.
- Özbay, M. ve Melanlıoğlu, D. (2008). Türkçe eğitiminde kelime hazinesinin önemi, *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 30-45.